

Kohtuasi C-303/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

11. aprill 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

5. veebruar 2019

Kassaator:

Istituto Nazionale della Previdenza Sociale

Vastustaja:

VR

Põhikohtuasja ese

Nõue tühistada apellatsioonikohtu otsus, milles tuvastati, et kodakondsuse alusel on diskrimineerivad õigusnormid, mille kohaselt ei arvestata majapidamistoetuse arvutamisel leibkonna hulka direktiivile 2003/109/EÜ vastava elamisloaga kolmanda riigi kodaniku pereliikmeid, kes elavad oma kodumaal kolmandas riigis, samal ajal kui liikmesriigi kodaniku mujal elavaid pereliikmeid arvestatakse.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Direktiivi 2003/109/EÜ artikli 11 lõike 1 punkti d ning võrdse kohtlemise põhimõtte tõlgendamine ELTL artikli 267 alusel.

Eelotsuse küsimus

Kas nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/109/EÜ artikli 11 lõike 1 punkti d ning põhimõtet, et pikaajalisi elanikke ning liikmesriigi enda kodanikke

peab kohtlema võrdselt, tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt jäetakse erinevalt sellest, mis on ette nähtud liikmesriigi kodanikele, kolmanda riigi kodanikust pikaajalise elaniku pereliikmed majapidamistoetuse arvestamisel leibkonna liikmete arvestusest välja, kui nad elavad oma kodumaal kolmandas riigis?

Viidatud liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (ELT 2004, L 16, lk 44; ELT eriväljaanne 19/06, lk 272), artikkel 2, artikli 11 lõiked 1, 2 ja 4 ning põhjendused 12, 13 ja 14.

Euroopa Kohtu 2. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. Madalmaad (C-508/10, EU:C:2012:243) ja 24. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233).

Viidatud Itaalia õigusnormid

13. märtsi 1988. aasta dekreetseadus nr 69 „Sätted sotsiaalkindlustuse, sadamaüksuste haldamise parandamise kohta ning muud kiireloomulised sätted“ (decreto legge 13 marzo 1988, n. 69, „Norme in materia previdenziale, per il miglioramento delle gestioni degli enti portuali ed altre disposizioni urgenti“), mis kinnitati seadusena 13. mai 1988. aasta seadusega nr 153 (*GURI* nr 143, 20.6.1988), artikli 2 lõige 1: „Alates palgaperioodist, mis on 1. jaanuaril 1988 pooleli, asendatakse palgatöötajatel, töötamisest tulenevate pensionide ja sotsiaalkindlustushüvitiste saamise õigusega isikutel [...], riigiteenistujatel [...] peretoetused [...] majapidamistoetusega, kui käesolevas artiklis ette nähtud tingimused on täidetud. 2. Toetust makstakse leibkonna liikmete arvu ja sissetuleku järgi diferentseeritult, vastavalt käesoleva dekreetseaduse lisa toodud tabelile. Eelviidatud tabelis olevaid sissetulekupiire tõstetakse [...] leibkondade puhul, kus on liikmeid, kes on puude või füüsilise või vaimse vaeguse tõttu täielikult ja püsivalt võimetud tasustatud tööd tegema, või alaealisi, kellel on püsivaid raskusi eakohaste ülesannete täitmisega. neid sissetulekupiire tõstetakse [...], kui lõikes 1 nimetatud isikud on lehestunud, lahutanud, elavad seaduslikult lahus või on vallalised. Alates 1. juulist 1994 suurendatakse igakuist tasumisele kuuluvat toetusesummat, kui lõikes 6 määratletud leibkonnas on kaks või enam last, [...] iga lapse kohta alates teisest lapsest. [...] 6. Leibkond koosneb abikaasadest, välja arvatud juhul, kui tegemist on seaduslikult ja tegelikult lahus elava abikaasaga, ning lastest ja nendega [...] võrdsustatud isikutest, kes on alla 18 aasta vanad, või kui lapsed on puude või füüsilise või vaimse vaeguse tõttu täielikult ja püsivalt võimetud tasustatud tööd tegema, siis ilma vanusepiiranguta. [...]. 6-bis. Lõikes 6 määratletud leibkonda ei kuulu välisriigi kodaniku abikaasa ja lapsed ning nendega võrdsustatud isikud, kes ei ela Itaalia Vabariigi territooriumil, välja arvatud juhul, kui see riik, mille kodanik välismaalane on, tagab Itaalia kodanikele vastastikkuse alusel samaväärse kohtlemise või selle

riigiga on sõlmitud perehüvitiste kohta rahvusvaheline leping. Selle, millistes riikides kehtib vastastikkuse põhimõte, määrab kindlaks töö- ja sotsiaalkindlustuse minister (Ministro del lavoro e della previdenza sociale), olles ära kuulunud välisministri (Ministro degli affari esteri). [...] 8-bis. Ühele leibkonnale ei või maksta rohkem kui üht toetust. Kui leibkond saab toetust, ei või selle liikmed saada muid toetusi ega muid perehüvitisi, olenemata sellest, millisel liikmel sellele õigus on. 9. Leibkonna sissetulek koosneb kõigi füüsilise isiku tulumaksuga maksustatavate tulude summast, mida on saanud leibkonna liikmed iga aasta 1. juulile eelneva kalendriaasta jooksul, ning toetuse maksmisel kehtib see kuni järgmise aasta 30. juunini. [...] Sissetuleku hulka arvestatakse ka mis tahes tulud, [...] kui need on suuremad kui [...]. Sissetuleku hulka ei arvestata lahkumishüvitisi, olenemata nende nimetusest, ega nende hüvitiste ettemakseid, samuti mitte käesolevas artiklis ette nähtud toetust. [...]"

8. jaanuari 2007. aasta seadusandlik dekreet nr 3 „Direktiivi 2003/109/EÜ [...] rakendamine“ (decreto legislativo 8 gennaio 2007, n. 3, „Attuazione della direttiva 2003/109/CE [...]“) (GURI nr 24, 30.1.2007), millega lisati direktiivi sätted 25. juuli 1998. aasta seadusandlikku dekreeti nr 286 „Sisserännet ja välismaalaste staatust käsitlevate sätete konsolideeritud redaktsioon“ (decreto legislativo 25 luglio 1998, n. 286, „Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell’immigrazione e norme sulla condizione dello straniero“) (GURI nr 191 regulaarne lisa, 18.8.1998), mille artikli 9 lõikes 1 on sätestatud: „Välismaalane, kellel on olnud kehtiv elamisloa juba vähemalt viis aastat ning kes tõendab, et tema sissetulek ei ole väiksem kui sotsiaaltoetuse aastane summa, ja kes tõendab tema pereliikmeid puudutava taotluse korral, et tal on piisav sissetulek [...] ja sobiv eluase, mis vastab Itaalia õiguse asjakohaste sätetega ette nähtud miinimumtingimustele, võib politseiprefektilt taotleda pikaajalise elaniku EL elamisloa väljastamist endale ja oma pereliikmetele [...]“; ja lõikes 12 on sätestatud: „Lisaks seaduslikult Itaalia territooriumil elava välismaalase kohta ette nähtud sätetele võib pikaajalise elaniku EL elamisloa omanik: [...] c) kasutada sotsiaalabi- ja sotsiaalkindlustushüvitisi, saada tervise-, õppe- ja sotsiaaltoetusi ning toetusi, mis on seotud juurdepääsuga üldsusele kättesaadavatele kaupadele ja teenustele, sealhulgas juurdepääsuga ametiasutuste hallatavate elamispiindade hankimise menetlusele, kui ei ole sätestatud teisiti, ja tingimusel, et on tõendatud, et välismaalane elab tõepoolest Itaalia territooriumil [...]“.

Faktiliste asjaolude ja menetluse lühiülevaade

- 1 VR on Itaalias töötav Pakistani kodanik, kelle pereliikmed lahkusid ajavahemikuks 2011. aasta septembrist kuni 2014. aasta aprillini Itaaliast, et naasta oma päritoluriiki. Selle ajavahemiku eest keeldus INPS (Itaalia sotsiaalkindlustusamet) maksmast VR-ile majapidamistoetust argumendiga, et välisriigi kodanike puhul jäetakse dekreetseaduse 69/88 artikli 2 lõike 6-bis alusel selle toetuse arvutamisel arvestamata töötaja abikaasa ja lapsed, kes ei ela Itaalias.

- 2 Lähtudes direktiivi 2003/109/EÜ artiklist 11 ning sellele vastavatest rakendussätetest Itaalia õiguskorras, tuvastasid Tribunale di Brescia (Brescia esimese astme kohus), seejärel Corte di appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus), et eelviidatud artikli 2 lõige 6-bis on diskrimineeriv, ning jätsid selle kohaldamata, mõistes INPS-ilt ja tööandjalt töötaja kasuks välja kinni peetud summad.
- 3 INPS esitas apellatsioonikohtu otsuse peale kassatsioonkaebuse.

Põhikohtuasja kassaatori peamised argumendid

- 4 INPS väidab, et erinevalt sellest, mida leiti vaidlustatud kohtuotsuses, ei ole majapidamistoetus olemuselt sotsiaalabimeede, nagu näeb tema arvates ette direktiivi 2003/109 artikli 11 lõige 1, mis nõuab võrdset kohtlemist sotsiaalkindlustuse, sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse valdkonnas, nagu see on määratletud liikmesriikide õiguses, vaid kindlustushüvitis, ega ka põhjenduse 13 tähenduses „põhihüvitis“, kuna see võib kuuluda kodanike ja välismaalaste võrdse kohtlemise erandi kohaldamisalasse, mis on sätestatud sama artikli 11 lõikes 4.

Eelotsusetaotluse põhistuse lühiülevaade

- 5 Dekreetseaduse 69/1988 artiklis 2 ette nähtud majapidamistoetus on täiendav rahaline toetus, mida saavad kõik töötajad ja töötamisest tulenevate pensionide ja sotsiaalkindlustushüvitiste saamise õigusega isikud, kui nende leibkonna sissetulek jääb alla teatava künnise.
- 6 Selle, INPSi makstava toetuse suurus määratakse kindlaks proportsionaalselt leibkonna liikmete, laste arvu ja leibkonna sissetulekuga. Toetuse maksab välja tööandja koos töötasuga, arvestades seda töötaja brutotöötasule rakendatava protsendimäära alusel. Seejärel teeb INPS lõpliku juurdemakse, mis katab tööandja makstud toetuse ja tema poolt tasumisele kuuluvate sotsiaalkindlustusmaksete vahe.
- 7 Itaalia kohtupraktikas on vahel leitud, et see toetus on olemuselt *kindlustushüvitis*, kuna sellega täiendatakse pensioni või töötasu, see on seotud tehtud tööga ning seda rahastatakse kõigi tööandjate tasutavatest osamaksetest, et tagada piisav sissetulek peredele, kellel seda kokkuvõttes muidu ei oleks, aga vahel on leitud, et see on *sotsiaalabimeede*, kuna nii selle toetuse suurust kui ka selle maksmise aluseks võetavat sissetulekupiiri tõstetakse rohkem kaitset vajavate perede puhul, kus on puuetega inimesi või raskustes alaealisi.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei pea seda eristust siiski oluliseks: tema arvates on nii või teisiti tegemist meetmega, mis kuulub direktiivi 2003/109/EÜ artikli 11 lõike 1 punkti d kohaldamisalasse.

- 8 Asjaolu, et seadus omistab leibkonna liikmetele toetuse struktuuris põhirolli ning neid käsitatakse sisuliste kasusaajatena sellest rahalisest hüvitisest, mille saamise õigus töötasu saajal või pensionäriil on, põhjustab tõlgenduskahtlust, mille tõttu on eelotsusetaotluse esitamine põhjendatud: kas siis, kui pereliikmete tegelikuks elukohaks ei saa enam lugeda Itaaliat ning nende päritoluriigiga ei ole vastastikust kokkulepet, võib seega välisriigi kodaniku pereliikmed leibkonnast välja arvata ja Itaalia kodaniku omi mitte, kui pidada silmas, et direktiivi 2003/109/EÜ põhjenduse 4 ja artikli 2 lõike 1 kohaselt on direktiivi eesmärk „liikmesriigis pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon“ ja pereliikmetena on määratletud „kolmanda riigi kodanikud, kes elavad asjaomases liikmesriigis“?
- 9 Euroopa Kohus on siiani lahendanud ainult kohtuasju, kus nii nende sotsiaalkaitse õiguste omanikud, millele tugineti, kui ka kõik nende leibkonna liikmed elasid alaliselt liikmesriigis või olid ühest liikmesriigist teise elama asunud. Seega ei ole esitatud eelotsuse küsimust veel käsitletud.

TÖÖDOKUMENT